

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se

Begäran om yttrande över remiss Narkotikautredningen - Vi kan bättre! Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus SOU 2023:62

Er beteckning: S2024/00085 SOU 2023:62

Länsstyrelsen Skåne (härefter Länsstyrelsen) väljer att, utifrån våra uppdrag och kompetensområden, ge synpunkter på de delar av utredningen som rör det förebyggande perspektivet. De bedömningar och förslag som inte nämns i remissvaret har Länsstyrelsen valt att inte svara på specifikt.

Sammanfattning

Länsstyrelsen tillstyrker och lyfter fram förslag och bedömningar från utredningen som rör ett ökat tvärsektorielt arbete både på lokal, regional och nationell nivå, ett ökat kunskapsstöd grundat i kunskapsbaserat arbete och forskning, samt en pilot av nationell förvaltning av metoder. Förslagen och bedömningarna som Länsstyrelsen lyfter fram hanterar också tillgångsbegränsande arbete gällande narkotika, en ökad tillgänglighet till föräldraskapsstöd, meningsfull fritid och sysselsättning för unga samt en stärkt struktur för tidiga insatser. Gällande utredningens förslag om ett särskilt narkotikaförebyggande program och uppdrag till Folkhälsomyndigheten om att förmedla kunskap om narkotika och hälsoeffekter vill Länsstyrelsen lyfta både risker och möjligheter. Gällande konsekvensbeskrivningar för förslagen och bedömningarna i utredningen samt förslaget om ett förändrat mål för narkotikapolitiken vill Länsstyrelsen lyfta att det behöver göras fördjupade barnkonsekvensanalyser, för att säkerställa att åtgärder inte riskerar att få en negativ inverkan på barn generellt eller på vissa grupper av barn.

14.2 Kommunerna bör i ökad grad samordna det förebyggande arbetet mellan olika sektorer

Länsstyrelsen Skåne instämmer i ovan, men ser att kommunernas förutsättningar för praktiskt genomförande är väldigt olika trots förstärkning av styrning för det brottsförebyggande arbetet.

I slutredovisning av länsstyrelsernas uppdrag att stödja den regionala implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken nämns utmaningar som:

..."**Olika resursnivåer och kapacitet.** Vissa kommuner hade större resurser och kapacitet att genomföra folkhälsoinsatser än andra."...
..."**Brist på kunskap om tvärssektoriellt arbete** innebar en bristande förståelse för vikten av samverkan mellan olika delar av kommunen,"...¹

Dessa utmaningar återfinns även inom ANDTS-området och det narkotikaförebyggande arbetet. Exempelvis har årsarbetstiden för kommunala samordnare inom ANDTS i Skåne i princip halverats de senaste tio åren. Detta skapar utmaningar för kommuners möjligheter att bedriva ett långsiktigt och konsekvent narkotika (och ADTS-) förebyggande arbete samt för att ta emot det stöd som erbjuds från regionalt och nationellt håll. Eftersom en lagstiftning inom det brottsförebyggande området trätt i kraft finns det nu en utsedd brottsförebyggande samordnare i alla kommuner, dock med varierande arbetstid avsatt.

För att skapa långsiktighet i det förebyggande arbetet behöver kommunernas förutsättningar för att arbeta tvärssektoriellt samt kunskapsbaserat och med grund i forskning stärkas. Uppdraget som föreslås till Länsstyrelserna kring att stärka kommunernas förutsättningar för att genomföra ett föreslaget narkotikaprogram kan fungera som en skjuts i detta, men ytterligare förstärkningar för att alla kommuner ska kunna implementera ett tvärssektoriellt arbetssätt kommer rimligen att behövas.

Det är också viktigt att uppdrag inom ANDTS-området har ett rimligt tidsspann för att möjliggöra en kunskapsbaserad arbetsprocess. Insatserna riskerar annars att bli ineffektiva och inte heller möjliga att följa upp eller utvärdera.

---

¹ Länsstyrelserna (2024) En infrastruktur för folkhälsopolitiken Länsstyrelsernas erfarenheter och lärdomar från ett tvåårigt regeringsuppdrag. 3128-2022, Länsstyrelsen Västerbotten, S2022/01941, Socialdepartementet.

14.3 Folkhälsomyndigheten ska få i uppdrag att ta fram kunskapsstöd i syfte att höja kvaliteten i förebyggande arbete

Länsstyrelsen tillstyrker detta förslag och tillhörande bedömning om att statliga myndigheter bör samordna sina vägledningar och kunskapsstöd för förebyggande arbete. Länsstyrelsen vill framhålla att det är viktigt att kunskapsstöd rörande narkotika är en del av ett bredare stöd som även inkluderar ADTS (samt tex lustgas). Länsstyrelsen vill även lyfta vikten av att utveckla och tillgängliggöra utbildningsinsatser i hela Sverige utifrån översättningen som Folkhälsomyndigheten gjort av European Prevention Curriculum (EUPC). Malmö stad har genomfört en pilotomgång av utbildning med grund i EUPC i vilken exempelvis kommunanställda, Länsstyrelsen Skåne och Folkhälsomyndigheten deltagit. Det är viktigt att ta vara på erfarenheterna från denna pilotomgång i utvecklingen av arbetet med EUPC.

Länsstyrelsen vill med hänvisning till detta förslag även lyfta upp lärosäten och studenthälsan som en viktig målgrupp för stöd i ett effektivt narkotika- (och övrigt ADTS-) förebyggande arbete. Kanske kan även erfarenheter från det uppdrag som föreslås för Skolverket i samverkan med Folkhälsomyndigheten gällande framtagande av stöd för skolans hälsofrämjande och narkotikaförebyggande arbete, tas in i ett sådant arbete.

14.3.2 Ett nationellt stöd för förvaltning av metoder och arbetssätt bör testas

Länsstyrelsen tillstyrker bedömningen ovan och vill lyfta att det är viktigt att detta kompetenscentrum har kunskap om samt tillgängliggör och anpassar metodstöd och material till olika regionala och lokala förutsättningar. Det vore även önskvärt att metoder med god evidens från andra länder, anpassas till svenska förhållanden och effektutvärderas.

14.4 Satsningarna på att stärka strukturen för samverkan om tidiga insatser bör fortsätta

Länsstyrelsen tillstyrker bedömningen ovan och vill särskilt understryka Socialstyrelsens och Skolverkets bedömningar kring behovet av tvärsektorielt arbete som lyfts in i utredningen: ...” Socialstyrelsen och Skolverket gör bedömningen att det behövs en permanent fastlagd samordning på nationell, regional och lokal nivå för att skapa långsiktighet i det förebyggande arbetet.

14.5.1 Föräldrastöd bör göras tillgängligt för fler föräldrar

Länsstyrelsen tillstyrker bedömningen ovan och vill också, liksom utredningen, lyfta vikten av att satsningar på föräldraskapsstöd behöver vara långsiktiga för att säkerställa hållbara strukturer och kontinuitet i arbetet. Länsstyrelsen vill även lyfta jämlikhetsaspekten utifrån att det i rådande stund inte är alla Länsstyrelser som har uppdrag kring föräldraskapsstöd och att alla kommuner i alla län därför inte har tillgång till samma regionala stöd. Uppdraget omfattar i dagsläget inte heller ett generellt föräldraskapsstöd med målet att nå alla utifrån ett främjande perspektiv. Det är viktigt att föräldraskapsstödsarbete bedrivs på alla preventionsnivåer och målgruppsanpassas så att det når ut till alla.

14.5.2 Skolverket bör få i uppdrag att ta fram stöd för skolans hälsofrämjande och narkotikaförebyggande arbete

Länsstyrelsen tillstyrker ovan bedömning och vill även lyfta ett behov av att lägga till utveckling av material att använda i undervisningen till detta uppdrag. En uppdatering av ANDTS på schemat är under utveckling av CAN med målgruppen pedagoger, att använda i undervisningen. Utifrån Länsstyrelsens dialoger med kommuner, råder det en osäkerhet bland pedagoger kring hur undervisning om ANDTS ska integreras i ordinarie undervisning utan att riskera att bidra till majoritetsmissförstånd, öka nyfikenhet hos elever samt hur kompetensutveckling ska ske inom dessa områden. Framtagning av stöd för detta bör ske nationellt med möjlighet att anpassas till lokala och regionala förutsättningar, lämpligen i samverkan med CAN som redan tagit fram befintligt material.

Det finns en utmaning i samverkan med och stöd till skolor dels då det inte finns mottagare med likvärdiga förutsättningar för det narkotika- (och övriga ADTS-) förebyggande arbetet i alla kommuner, dels då det inte finns någon regional motsvarighet från Skolverket att samverka med utifrån regionala förutsättningar. För hälsofrämjande och förebyggande arbete i skolor finns det, liksom bland kommuner, varierande kunskapsbas inom prevention, hälsofrämjande arbete och ANDTS-frågor samt mottagarkapacitet för det stöd som finns tillgängligt.

14.5.3 Satsningarna på att begränsa tillgängligheten till narkotika bör fortsätta

Länsstyrelsen anser det vara positivt att stärka arbete för att minska tillgänglighet till narkotika i enlighet med utredningens bedömning. Det finns goda erfarenheter att hämta ur arbetet som utredningen

nämner samt utifrån exempelvis regionalt arbete som Skåne tillsammans mot narkotika. Arbetet kräver dock finansiering för samordning, vidareutveckling och implementering.

4.5.4 Folkhälsomyndigheten bör få i uppdrag att följa upp arbetet mot narkotikaanvändningen inom nöjesmiljöer

Länsstyrelsen tillstyrker ovan bedömning om en uppföljning av arbetet med metoden Krogar mot knark och det är även relevant att utvärdera resultaten lokalt och nationellt. Länsstyrelsen vill också lyfta vikten av en långsiktig nationell samordning av arbetet med metoden.

14.5.5 Satsningar på att skapa meningsfull fritid och sysselsättning för barn och unga

Länsstyrelsen tillstyrker ovan bedömning, dock kräver ett ökat fokus på ett sådant arbete ökade resurser och kompetens från kommunernas sida. Med utgångspunkt i att alla kommuner inte har en ANDTS-samordnare kan detta arbete bli svårt att genomföra rent praktiskt utan nationella satsningar på exempelvis kompetensutveckling hos kommunal personal som hanterar föreningsbidrag, eller ökade resurser i kommunerna för arbetet mot föreningslivet.

14.5.7 Förebyggande insatser riktade till sårbara grupper och individer kan ge effekt på flera olika problem, däribland narkotika

Länsstyrelsen tillstyrker bedömningen om att det är angeläget att satsa på förebyggande arbete mot identifierade riskgrupper, inklusive utvärdering av de arbetssätt som i dag används i Sverige. Länsstyrelsen vill även framhålla vikten av att i utvärdering av olika satsningar, titta på utfallet för barnen.

14.6 Folkhälsomyndigheten ska få i uppdrag att förmedla kunskap om narkotika och hälsoeffekter

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget med motiveringen att det behövs uppdaterad, saklig information om hälsoeffekter av narkotika samt hur denna kan användas för att förebygga narkotikaanvändning utifrån rådande forskning. Det är viktigt att i detta uppdrag undersöka och tydliggöra vilka målgrupper som bör få vilken information, på vilken preventionsnivå materialet bör användas, vad denna information förväntas få för effekt på vem/vilka, innan den förmedlas för vidare spridning till olika målgrupper.

Länsstyrelsen vill även instämma i och framhålla följande från utredningen: "Det är viktigt att informationen inte bidrar till ett

majoritetsmissförstånd om narkotikaanvändning, väcker nyfikenhet att prova narkotika eller bidrar till en norm om att narkotikaanvändning är det normala.”²

15.1 Regeringen ska anta ett särskilt program för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga
Utredningen lyfter ...”Det faktum att narkotikaförebyggande arbete i första hand bedrivs som en del i ett generellt hälsofrämjande och förebyggande arbete gör att vi har övervägt lämpligheten i att föreslå ett särskilt program för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga.” Det nämns också att det kan finnas en risk i att betona en fråga på bekostnad av andra.

Länsstyrelsen instämmer i att det finns risker med att skapa ett särskilt program för endast narkotikaförebyggande arbete. Både alkohol och tobak har samband med användning av narkotika. Alkohol är fortfarande den allra vanligaste drogen bland barn och unga³ och användningen av nikotinprodukter ökar bland unga⁴. Det är därför viktigt att ta ett helhetsgrepp kring frågorna.

Det kan även finnas vinster i att sätta ljuset på det narkotikaförebyggande arbetet och stärka tillgången till information om och stöd för att genomföra narkotikaförebyggande insatser grundade i forskning.

Om ett narkotikaförebyggande program tas fram vill Länsstyrelsen därför, liksom utredningen, framhålla vikten av att ett långsiktigt hälsofrämjande och livsvillkorsstärkande arbete utifrån ett livslöppsperspektiv behöver pågå och resurssättas parallellt med ett effektivt narkotika- (och ADTS-) samt brotts-förebyggande arbete. Det är också viktigt att programmet samordnas och går i linje med den nationella ANDTS-strategin samt med övriga nationella mål och styrdokument som har beröringspunkter med narkotikaförebyggande arbete.

15.2 Insatser i programmet för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga

Inför ett eventuellt program vill Länsstyrelsen särskilt lyfta:

- Att studenthälsan och ungdomsmottagningen är viktiga aktörer i det narkotikaförebyggande arbetet

---

² Vi kan bättre! Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus. SOU 2023:62 (2023), sid 461

³ Thor S. (red.), CAN:s nationella skolundersökning 2023. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN); 2023. Rapport 223.

⁴ [Ungas bruk av tobaks- och nikotinprodukter – Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se) hämtat 2024-03-26

- Att vägledningar och kunskapsstöd relaterat till föräldraskapsstödsinsatser bör ingå i arbetet med att tillgängliggöra föräldraskapsstöd
- BRIS rapport "Se mig - rätten till stöd tidigt i livet", visar att en tidigast börjar med tidiga samordnade insatser när barnen är 10 år och när skolan fallerar. Men utmaningarna finns långt tidigare.⁵ Fortsatta satsningar på tidiga och samordnade insatser behöver tydligare inkludera och även riktas mot de yngre barnen.
- Vikten av att både arbeta med att förebygga riskfaktorer och främja skyddsfaktorer, utredningen lyfter exempelvis: "Satsningar i skolan för att alla ska nå utbildningens mål och att stödja barn som inte gör det är en av de viktigaste narkotikaförebyggande insatserna."⁶

15.3 Länsstyrelserna ska få i uppdrag att stödja kommunerna i genomförandet av programmet

Eftersom Länsstyrelserna redan ger kommuner stöd i narkotikaförebyggande och övrigt ADTS-arbete och har en tydlig upparbetad struktur för detta, välkomnar Länsstyrelsen ett sådant uppdrag. Uppdraget måste vara långsiktigt och finansierat, för att skapa förutsättningar för att utveckla arbetet i samverkan med närliggande uppdrag och tillsammans med kommuner, civilsamhället och andra aktörer. Medel behövs för utökning av tjänster på Länsstyrelserna.

15.4 Folkhälsomyndigheten ska få i uppdrag att leda och följa upp genomförandet av programmet på nationell nivå

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget ovan i det fall ett program ska tas fram.

21.2.2 Målet för narkotikapolitiken kan behöva förändras

Utredningens bedömning: Regeringen bör föreslå för riksdagen att målet för narkotikapolitiken som helhet ändras från ett samhälle fritt från narkotika till ett samhälle med minskade skador av narkotika.

Länsstyrelsen menar att det, oavsett vilket mål som råder för narkotikapolitiken, är viktigt att arbeta mot stigmatisering av individer som använder narkotika och att tillgodose dessa individers mänskliga rättigheter gällande både tillgång till och förutsättningar att ta emot stöd och vård.

---

⁵ BRIS rapport, 2021, [semig-ratten-tillstodtidigtivet.pdf \(bris.se\)](https://www.bris.se/rapport/se-mig-ratten-till-stod-tidigt-i-livet)

⁶ Vi kan bättre! Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus. SOU 2023:62 (2023), sid 467-468

Utredningen bedömer i sitt avsnitt 28.2.4 att förslagen i utredningen i huvudsak har positiva konsekvenser för barn. Gällande ovan bedömning saknar Länsstyrelsen ett resonemang och barnkonsekvensanalys kring exempelvis vad ett eventuellt skifte från en nollvision gällande narkotika i samhället till att istället minska skador av narkotika skulle kunna innebära för barn generellt och olika grupper av barn. Vilken betydelse för normer och budskap kring narkotikans roll i samhället kan en sådan förändring ha och finns det någon risk att barn och unga och användning av narkotika generellt skulle kunna påverkas negativt? Det är viktigt att skyddet för barn och att barns rättigheter beaktas särskilt utifrån barnkonventionen.⁷

Länsstyrelsen vill därför lyfta att ett beslut om att gå vidare med ett sådant förslag, behöver föregås av en fördjupad konsekvensanalys inklusive genomgång av aktuell forskning samt eventuella konsekvenser för barn.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Anneli Hulthén med länssamordnare för ANDTS Johanna Nilsson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Ulrika Jerre medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

---

⁷ Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter, SFS nr: 2018:1197 [Lag \(2018:1197\) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#)